

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the former
Yugoslavia

Tribunal Pénal
International pour
l'ex-Yougoslavie

SAŽETAK PRESUDE

(Isključivo za medije. Nije zvaničan dokument.)

PRETRESNO VEĆE

Hag, 31. mart 2016.

Sažetak presude Pretresnog veća Vojislavu Šešelju

U nastavku je sažetak presude koju je danas pročitao sudija Jean-Claude Antonetti.

Pretresno veće sastalo se danas kako bi izreklo presudu u predmetu Tužilac protiv Vojislava Šešelja.

U svom nalogu od 16. marta 2016. u vezi s modalitetom izricanja presude Veće je ocenilo da nije potrebno Vojislava Šešelja dovoditi u Hag. Međutim, Veće je ostavilo mogućnost da optuženi zasedanje prati putem video-konferencijske veze iz Beograda. Sekretarijat je podneo izveštaj da je Vojislav Šešelj odbio ponudu Veća. Ja ću ipak pročitati našu presudu.

Ovo što ću pročitati sažetak je zaključaka Veća. Sažetak nije deo presude. Merodavan je isključivo sadržaj službene presude koja će biti na raspolaganju na kraju današnjeg zasedanja.

Najpre bih želeo nešto da kažem o opsegu naše presude. Zaključci Veća koje ću izneti ne nastoje da definitivno utvrde događaje koji su se odigrali, a još manje da opišu složeni istorijat sukoba. Uloga Veća ograničena je na davanje pravnog odgovora na navode iznesene u prilog tezi koju je iznelo tužilaštvo. Ova presuda je dakle odraz istine ograničene onim što jeste ili nije utvrđeno na osnovu činjenica koje su predočene Veću.

Tokom postupka koji je započeo 7. novembra 2007, Veće je u spis uvrstilo gotovo 1400 dokaznih predmeta. Veće je saslušalo 99 svedoka, od kojih je njih 90 pozvalo tužilaštvo, a 9 svedoka je pozvalo Veće. Presuda broji nešto više od stotinu stranica. U presudi postoje i dva priloga, kao i saglasno mišljenje sudije Antonettija, izjava sudije Nianga i delimično suprotno mišljenje sudije Lattanzi.

Tužilac Vojislavu Šešelju, političaru, predsedniku Srpske radikalne stranke i poslaniku u Skupštini Republike Srbije, stavlja na teret da je direktno počinio, podsticao počinjenje, odnosno pomagao i podržavao krivična dela za koja se tvrdi da su ih izvršili srpski počinioci tokom sukoba u periodu od avgusta 1991. do septembra 1993., ili da je s tim povezan kao član udruženog zločinačkog poduhvata.

Optužbe tužioca povezuje jedna glavna nit, a to je ideologija stvaranja « Velike Srbije ». Prema tužiočevoj tezi, počinjeni zločini bili su jedno od sredstava usmerenih na to da se omogući da svi Srbi, naseljeni širom teritorije bivše Jugoslavije, žive u novoj, teritorijalno ujedinjenoj Srbiji. Takav cilj, po mišljenju tužioca, trebalo je ostvariti primenom nasilja, uključujući prisilno premeštanje nesrpskog stanovništva sa teritorija za koje se smatralo da su srpske zemlje.

Tužiočeva teza ima dva uporišta:

Prvo, tvrdi se da je Vojislav Šešelj povezan sa počinjenim zločinima time što je učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu, u kojem su učestvovali i pripadnici lokalnih ili državnih vlasti, kao što su predsednik Republike Srbije, Slobodan Milošević, vojne starešine ili njihovi potčinjeni, kao i paravojne snage i dobrovoljačke jedinice zvane « četnici » ili « šešeljevci ». Glavnu ulogu Vojislava Šešelja ilustruje, osim ratne propagande i raspirivanja mržnje protiv nesrba, njegova umešanost u regrutovanje i organizaciju

www.icty.org

Pratite MKSJ na [Facebooku](#), [Twitteru](#) i [YouTubeu](#)

Služba za medije/komunikacije

Churchillplein 1, 2517 JW La Haye. B.P 13888, 2501 EW La Haye. Pays-Bas

Tél. : +31-70-512-8752 ou 512-5343

dobrovoljaca. Ti dobrovoljci bili su, kako se tvrdi, slani na teren, a potom integrisani u jedinice «srpskih snaga», koje su vršile napade u više opština u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Te «srpske snage», tvrdi se dalje, počinile su ubistva, mučenje i okrutno postupanje nad velikim brojem nesrpskih civila, tačnije Hrvatima i Muslimanima. Te snage su, kako se tvrdi, prisilno premeštale nesrpske civile i proterivale ih. Osim toga, razarale su sela i vršile pustošenja koja nisu bila opravdana vojnom nuždom, hotimično razarale ili nanosile štetu objektima namenjenima religiji ili obrazovanju i pljačkale javnu i privatnu imovinu. Iste te «srpske snage» su, kako se navodi, uz to primenjivale restriktivne i diskriminacione mere u okviru sistema progona.

Tužilac ne tvrdi da je Vojislav Šešelj bio vojni starešina, i njegovu odgovornost ne zasniva na članu 7(3) Statuta Međunarodnog suda, merodavnom za nadređene na vojnim ili civilnim položajima. Tužilac Vojislavu Šešelju međutim pripisuje velika ovlašćenja, uključujući i u zonama sukoba koje je on navodno posećivao kako bi jačao moral svojih vojnika. Tužilac tvrdi da je Vojislav Šešelj u okviru svoje stranke osnovao ratni štab koji se u prvom redu bavio logističkim potrebama i razmeštanjem dobrovoljaca. Tvrdi se nadalje da je on redovno bio obaveštavan o aktivnostima svojih vojnika, da je u odnosu na dobrovoljce imao direktna ovlašćenja, uključujući u vezi s njihovim unapređenjem, a da je neke čak i odlikovao, dodelivši im konkretno titulu *vojvode*, koju je i sam nosio.

Drugo uporište tužilaštva počiva na tvrdnji da je Vojislav Šešelj direktno počinio izvestan broj krivičnih dela, posebno time što je - javno i direktno - u svojim govorima kojima je raspirivao mržnju, omalovažavao nesrpsko stanovništvo Vukovara (u Hrvatskoj) i Hrtkovaca (u Vojvodini u Srbiji), i to posebno Hrvate, i pozivao na njihovo proterivanje sa tih područja.

Optužnica koja sadrži sve te optužbe, i koja je više puta menjana, sadrži u svojoj konačnoj verziji devet tačaka, od kojih se tri tačke odnose na zločine protiv čovečnosti: progona (tačka 1), deportacija (tačka 10) i nehumana dela (tačka 11), a šest tačaka na ratne zločine (tačka 4 ubistvo, tačka 8 mučenje, tačka 9 okrutno postupanje, tačka 12 bezobzirno razaranje sela, tačka 13 hotimično uništavanje objekata namenjenih religiji ili obrazovanju i tačka 14 pljačka javne i privatne imovine).

Vojislav Šešelj se po svim tačkama Optužnice izjasnio da nije kriv. Branio se sam, bez pomoći branioca. Nakon što je tužilaštvo završilo s izvođenjem svojih dokaza, Vojislav Šešelj je odlučio da neće pozivati svedoke ni Veću predočavati druge dokaze u svoju odbranu. Međutim, aktivno je učestvovao u prvoj fazi postupka, služeći se sistemom odbrane koji je uključivao više aspekata, od osporavanja legalnosti Međunarodnog suda, preko pozivanja na nepostojanje ijednog dokaza o tome da mu se mogu pripisati zločini iz Optužnice, do tvrdnje da se protiv njega vodi politički ili pristrasan postupak.

Vojislav Šešelj na početku nije ni u čemu popustio pred tužiocem, no tokom postupka se činilo da je njegov sistem odbrane ipak znatno nijansiraniji. Vojislav Šešelj prihvata i brani svoju nacionalističku ideologiju u vezi sa «Velikom Srbijom», ali joj ne pripisuje iste ciljeve kao tužilac. On nije u potpunosti osporio ni postojanje većine dela nasilja, uništavanja i pljačkanja, počinjenih u zonama sukoba. Vojislav Šešelj povremeno osporava njihov opseg ili motivaciju, no on se od tih radnji prvenstveno distancira, insistirajući da ni on niti njegovi ljudi, regrutovani kao dobrovoljci, nisu bili umešani u njihovo izvršenje. Osim toga, on tvrdi da njegovi dobrovoljci, nakon što su regrutovani, ionako nisu bili pod njegovom kontrolom jer su bili direktno uključivani u jugoslovenske oružane snage (JNA ili VRS, zavisno o kojem je periodu reč), koje su imale sopstvenu komandu i hijerarhiju, ili su bili uključivani u strukture lokalnih komandi. On tvrdi da «ratni štab» u njegovoj stranci, SRS-u, kojim je osim toga upravljao njegov zamenik bez njegovog direktnog mešanja, nije imao nikakvu vojnu strukturu bez obzira na ratnički prizvuk svog naziva. On nadalje tvrdi da titula *vojvode*, koju je dodelio nekima od svojih ljudi, nije bila vojna titula i da nije podrazumevala vezu sa SRS-

om. Prema Vojislavu Šešelju, neki od dobrovoljaca bili su meštani i već su se nalazili na licu mesta, i stoga ih u zone sukoba nisu slali ni on ni njegova stranka. Uostalom, Vojislav Šešelj tvrdi da je postojalo više grupa dobrovoljaca, od kojih su neke bile ozloglašeno kriminalne i nisu imale nikakve veze sa njegovim ljudima. On se žali na izvesnu zabunu do koje je došlo u njihovom razlikovanju - po njemu, do te zabune je dovelo to što se epitet «četnik», koji se nipošto nije koristio samo za dobrovoljce SRS-a, zapravo zloupotrebjavao.

Upštenije posmatrano, Vojislav Šešelj prikazuje Srbe kao žrtve agresije Hrvata i Muslimana. On osim toga tvrdi da su i jedni i drugi pokrenuli protivustavno odcepljenje, koje je potom dovelo do izbijanja sukoba u kojem su Srbi nastupali kao branioci legalnosti. Po njegovom shvatanju, regrutovanje i organizovanje dobrovoljaca bilo je deo legitimne operacije odbrane Srba, uključujući i u Hrvatskoj, gde je dovodenje u pitanje njihovog statusa konstitutivnog naroda, zagaranovanog ustavom, zajedno sa njihovim uznemiravanjem i progonom, predstavljalo ozbiljnu pretnju njihovom opstanku. Vojislav Šešelj tvrdi da su se ti napadi morali shvatiti ozbiljno kako bi se za Srbe izbeglo ponavljanje tragične istorije. Upravo u tom smislu Vojislav Šešelj nudi drugačiji kontekst za svoje govore koji su, po njemu, podsticali vojnike da mu se priključe ili su izražavali njegovu vlastitu političku viziju i društveni projekat, a koje je tužilac pogrešno kvalifikovao kao dela progona ili raspirivanja mržnje i podsticanja na proterivanje.

Vojislav Šešelj poziva osim toga Veće da sprovede diferenciranu analizu presuda koje su ranije izrečene pred ovim sudom, a od kojih neke imaju isti činjenični osnov kao i njegov predmet, posebno presude u predmetima *Tužilac protiv Mileta Mrkšića* i drugih i *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*. On tvrdi da bi se potpuno ili delimično oslobađajuće presude, kao i zaključci koji su odbačeni, među ostalim, u vezi sa postojanjem udruženog zločinačkog poduhvata ili zločina protiv čovečnosti u određenim mestima, kao što je Vukovar, morali primeniti i u njegovom predmetu, i to kao *res judicata*. Osim toga, poziva Veće da ne izgubi iz vida ograničeni opseg osuda u istim predmetima jer su one ili pogrešne ili se zasnivaju na osnovama koji nisu relevantni za njegov predmet.

Na kraju treba naglasiti da je Vojislav Šešelj unakrsno ispitivao svedoke tužioca i svedoke koje je Veće pozvalo na osnovu pravila 98 Pravilnika o postupku i dokazima. U svojem završnom podnesku izneo je opširnu rekapitulaciju vrednosti koju pripisuje svakom od svedočenja. S druge strane, suzdržao se od ispitivanja svedoka koji su saslušavani u skladu s pravilom 92ter i, iz istih razloga, usprotivio se prihvatanju pismenih izjava svedoka na osnovu pravila 92bis i quater.

Pre detaljnije analize konkretnih činjenica koje se Vojislavu Šešelju stavljaju na teret, većina članova Veća, uz protivno mišljenje sudije Lattanzi, došla je do nekoliko konstatacija, od kojih se prva odnosi na izvesnu nepreciznost u tužiočevom pristupu. Naime, tužilac na početku, od paragrafa 5 Optužnice, nudi vrlo jasan prosede inkriminacije. On pravi razliku između krivičnih dela koja je fizički počinio optuženi i ograničava ih na tačke 1, 10 i 11, i drugih krivičnih dela koja su počinjena putem zločinačkog poduhvata.

Takav početni prosede ubrzo je pomućen navodima koji slede. Na kraju je Vojislav Šešelj ispao član udruženog zločinačkog poduhvata u vezi sa svim krivičnim delima. Tužiocu je dovoljno to što je sva dela podveo prvenstveno pod prvu kategoriju, a alternativno pod treću kategoriju. Stiče se utisak da i navodni zločinački cilj poduhvata varira u skladu s potrebama teksta. Kad karakteriše sredstva za ostvarenje «Velike Srbije», tužilaštvo se koleba između etničkog čišćenja i traženja teritorijalnog kontinuiteta za Srbe. Tužilac nedоследno koristi reči «nasilje» i «zločini». A ta dva pojma su tim manje ekvivalentna što se ova presuda tiče ratnog konteksta. Rat je po svojoj suštini nasilan, pri čemu to nasilje nije nužno sinonim za zločin.

Neke tužiočeve formulacije ostavljaju utisak da je i sama ideja «Velike Srbije» kriminogena, dok se u drugim formulacijama više napadaju sredstva za njeno ostvarenje. Čini se da tužilac isto tako zastupa stav da je srpska vojna kampanja bila nelegalna, i tako jednim potezom čini nepotrebnim svako pravljenje razlike između vojne kampanje koja bi mogla biti legitimna i kriminalnih odstupanja od nje, koja bi stoga bila jedina povod za osudu.

Toj dvosmislenosti doprinosi i napad iz svih oružja koji tužilac vrši tako što se poziva na sve moguće vidove kriminalnog ponašanja predviđene članom 7(1) Statuta Međunarodnog suda, pri čemu oni ne odgovaraju nužno opisanim činjenicama. Tako se iste činjenice kvalifikuju kao dela direktnog izvršenja, dela za koja se može teretiti na osnovu zločinačkog poduhvata, podsticanje ili pak pomaganje. Iste činjenice koje se kvalifikuju kao ubistvo, mučenje i okrutno postupanje, krivična dela deportacije, nehumanih dela (prisilna premeštanja), bezobzirnog razaranja i pljačke javne ili privatne imovine isto se tako podvode pod dela progona. Drugim rečima, tužilac ima jedan cirkularni pristup, u kojem praktično svako krivično delo dobija više kvalifikacija, a za svaki vid učešća u krivičnim delima čini se da apsorbuje sve ostale ili se poklapa s njima.

Ako je postupak kumuliranja krivičnih dela generalno i dopušten, uz uslov da to dopuštaju činjenice, po mišljenju većine članova Veća, znatno je teže tolerisati neselektivno korišćenje svih mogućih vidova odgovornosti, pri čemu se tek ovlaš u obzir uzimaju specifičnosti činjenica. Tužilaštvo je u presudama upozoravano zbog takve prakse trpanja svega u isti koš.

Većina članova Veća izražava žaljenje zbog takvog maksimalističkog pristupa; ne treba ni napominjati da se time narušio postupak i kompromitovala efikasnost odbrane Vojislava Šešelja. Treba svakako naglasiti da je on imao prilike izneti sve svoje argumente. Većina članova Veća želi samo da naglasi da su nažalost nejasnoće u proseedu tužioca zakomplikovale pristup koji je mogao da bude jednostavniji za tužioca, no isto tako i za odbranu i za Veće. Ovi poslednji su u određenoj meri bili prisiljeni da slede put koji je utrlo tužilaštvo. Podnesci tužioca trebalo je da pomognu u rasvetljavanju određenih početnih nejasnoća. No, naprotiv, umesto da se u njima iznese plan rada tužilaštva u odnosu na činjenice koje je trebalo dokazati i umesto da se na kraju suđenja izloži na koji je način tužilac ispunio svoj zadatak, većini članova Veća se čini da podnesci zapravo predstavljaju nove optužne instrumente, od kojih se u svakom želi izneti kompletna argumentacija tužioca. Veće je stoga uz poteškoće pokušalo da rasplete neujednačene argumente tužilaštva.

Sada ću izneti zaključke Veća koji se tiču nekih važnih pitanja u vezi s kaznom.

Veće je uvrstilo u spis veliki broj odlomaka iz publikacija Vojislava Šešelja. Izvor ovih dokumenata za Pretresno veće predstavlja važan pokazatelj kad je reč o tome da li se Vojislavu Šešelju mogu pripisati govori koji se u tim publikacijama citiraju. Međutim, Pretresno veće ne gubi iz vida da su neki citati možda preterani.

Pretresno veće je takođe uvrstilo u spis pismene izjave svedoka koji su te izjave prvobitno dali u korist tužilaštva, a zatim su u iskazima delimično ili potpuno pobijali ono što su naveli u svojim pismenim izjavama. Pretresno veće je sledilo smernice Žalbenog veća i dokaze koje su izneli ti svedoci razmotrilo je svaki posebno.

Pretresno veće je uvrstilo u spis veliki broj dokaza u vezi s doslednim obrascem ponašanja. Većina članova Veća, uz neslaganje sudije Lattanzi, na kraju je smatrala da nije od koristi da se uzmu u obzir ti dokazi koji nisu ništa drugo nego duplikati već prihvaćenih dokaza koji se odnose na relevantne činjenice.

Veću je predloženo više dokumenata i iskaza iz drugih postupaka. Što se tiče činjenica koje su primljene na znanje na osnovu pravila 94(B) Pravilnika, Veće podseća da se njihova dokazna vrednost zasniva isključivo na pretpostavci. Ta pretpostavka se ne nameće na beskompromisan način, čak i kad je odbrana nije dovela u pitanje iznoseći suprotne dokaze. Veće može nauštrb tih presuđenih činjenica ispravno dati prednost suprotnim dokazima, kao na primer iskazima svedoka datih prilikom unakrsnog ispitivanja, koje je Veće direktno razmotrilo i za koje smatra da nude više garancija.

Sada ću se osvrnuti na opšti kontekst u vezi s događajima navedenim u Optužnici.

Veću su predloženi obimni dokazi u vezi s hronologijom događaja koji su doveli do raspada bivše Jugoslavije.

U martu 1990, Vojislav Šešelj je zajedno s Vukom Draškovićem osnovao SPO. Nakon nesuglasica između njih dvojice, Vojislav Šešelj je 18. juna 1990. osnovao Srpski četnički pokret ili SČP, čiji je bio i predsednik. Vojislav Šešelj, Ljubiša Petković i Tomislav Nikolić 25. februara 1991. osnivaju novu političku stranku, Srpsku radikalnu stranku ili SRS. Vojislav Šešelj je izabran za njenog predsednika. SRS je uglavnom preuzeo ciljeve SČP-a. Ti ciljevi su predviđali stvaranje jedinstvene srpske države ili «Velike Srbije», čije bi granice pratile liniju Karlobag-Virovitica-Ogulin-Karlovac. SRS je imala strukturu na dva nivoa: i) centralni odbor, glavni organ stranke; i ii) opštinske odbore i mesne odbore u manjim mestima i selima. SRS je takođe imala ogranke u Vojvodini, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori.

Što se tiče dobrovoljaca SČP-a/SRS-a, Veće je zaključilo da se pojam «dobrovoljac» u srpskoj vojsci u početku odnosio na pojedince koji su se pridružili oružanim snagama za vreme rata. Od avgusta 1991, prema zakonu o odbrani Republike Srbije srpski dobrovoljci su morali da se pridruže Teritorijalnoj odbrani kako bi se pojačale savezne oružane snage, i to bez obzira na njihovu pripadnost.

Veće je raspravljalo o kontroverznom pitanju identifikacije dobrovoljaca SČP-a/SRS-a. Ti muškarci su se nazivali «Šešeljevi ljudi» ili *šešeljevci*, izraz koji se ponekad brkao s izrazom «četnik» koji je, zavisno od slučaja, bio korišćen za vojnike koji su prihvatili nacionalističku ideologiju Vojislava Šešlja. Analiza dokaza je pokazala da su se «šešeljevci» mogli identifikovati prema svom fizičkom izgledu i odeći, ali da taj kriterijum identifikacije nije uvek odlučujući. Dakle, Veće je pažljivo identifikovalo pojedince povezane s SČP-om/SRS-om oslanjajući se na razne izvore, umesto da svaki put naziv «četnik» poveže s Vojislavom Šešeljem.

Veće je konstatovalo da se regrutovanje dobrovoljaca u SRS najčešće odvijalo u štabu SRS-a u Beogradu. Regrutovanje se takođe vršilo na opštinskom nivou. Nije sporno da je SRS isto tako regrutovao i slao dobrovoljce na zahtev drugih oružanih snaga, konkretno lokalne teritorijalne odbrane (ili TO) Bosne i Hercegovine i Hrvatske, zatim oružanih snaga stacioniranih u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, uključujući JNA/VJ i VRS.

Veće je zaključilo da pripadnost SRS-u nije bio kriterijum za regrutovanje dobrovoljaca. Među dobrovoljcima je takođe bilo pojedinaca koji nisu bili vezani ni za jednu stranku ili pojedinaca koji su postali članovi SRS-a nakon što su raspoređeni na teren.

U jednom od svojih glavnih zaključaka Veće je skrenulo pažnju na to da, ako je Vojislav Šešelj i imao određeni moralni autoritet nad dobrovoljcima svoje stranke, ti dobrovoljci mu nisu bili potčinjeni kad su učestvovali u vojnim operacijama. U vezi s tim Veću su predloženi obimni dokazi, uključujući svedočenje vojnog veštaka tužilaštva, g. Reynauda Theunensa. Ovaj veštak je detaljno objasnio da su jugoslovenski ustav i drugi relevantni zakoni

predviđali mogućnost proglašenja neposredne ratne opasnosti; po proglašenju takvog stanja, vojska se mogla osloniti na dobrovoljce kako bi pojačala redovne snage. Jugoslovenske oružane snage su bile organizovane na principu jednostarešinstva. Na osnovu ovog principa, pripadnici redovnih jedinica i dobrovoljci su na terenu bili podređeni istoj vojnoj hijerarhiji. U skladu s ovim principom, Vojislav Šešelj nije mogao imati nikakvu hijerarhijsku vezu s dobrovoljcima od trenutka kad su oni bili uključeni u strukturu redovnih oružanih snaga JNA, VJ-a i VRS-a.

Što se tiče optužbi koje tužilaštvo iznosi u vezi s učestvovanjem paravojnih snaga u zločinima koji se navode u Optužnici, Veću su predloženi dokazi koji pokazuju da su u periodu na koji se odnosi Optužnica na određenim mestima na kojima su počinjeni navedeni zločini zaista bile prisutne sledeće paravojne grupe: Arkanovi tigrovi, Beli orlovi, odred Dušan Silni, Crvene beretke (ili Jedinica za specijalne operacije DB-a Srbije osnovana 4. maja 1991), Žute ose, odred Leva Supoderica, jedinica Vasilija Vidovića zvanog Vaske, Gogićeva jedinica, koja je takođe poznata pod imenom grupa iz Loznice, jedinica Karađorđe, srpska garda SPO-a, jedinice Branislava Gavrilovića zvanog Brne i jedinice Slavka Aleksića.

Pored toga, Veće je razmotrilo navod o odnosu između tih paravojnih grupa i Vojislava Šešelja.

Prema mišljenju Veća, uz neslaganje sudije Lattanzi, nema dovoljno dokaza da bi se zaključilo da je Vojislav Šešelj bio povezan s određenim paravojnim grupama, kao što su Arkanovi tigrovi, Beli orlovi i jedinica Karađorđe. Veće takođe jednoglasno zaključuje da nema dokaza o hijerarhijskoj vezi između Vojislava Šešelja i grupe iz Loznice i jedinice Srpske garde.

Pored toga, Veće zaključuje sledeće:

- Vojin Vučković, zvan «Žučo»/«Žuća», bio je komandant jedne jedinice srpskih dobrovoljaca ali da je delovao nezavisno pod imenom «Žute ose». Žučin brat, Dušan Vučković zvan «Repić», kao i lice s nadimkom «Topola», su takođe bili pripadnici te jedinice. Vojislav Šešelj se distancirao od Žutih osa posle ubistava počinjenih u Zvorniku;
- što se tiče Crvenih beretki, Veće je konstatovalo da su se neki dobrovoljci SRS-a uključili u Crvene beretke i da su čak bili i njihovi komandanti;
- odred Leva Supoderica je bio sastavljen od dobrovoljaca SRS-a, koje je u Vukovar poslao štab SRS-a ili koji su bili regrutovani na lokalnom nivou;
- što se tiče Vasketove jedinice, Veće je zaključilo da je Vaske bio pripadnik SČP-a od samog početka, kao i jedan od osnivača SRS-a. Veće zaključuje da je od septembra 1991. do kraja februara 1992. Vaske bio dobrovoljac SRS-a u Benkovcu, u Dalmaciji;
- što se tiče jedinica Brneta i Slavka Aleksića, Veće je zaključilo da se radilo o jedinicama sastavljenim od dobrovoljaca SRS-a u Bosni i Hercegovini tokom perioda na koji se odnosi Optužnica, ali da na šire područje Sarajeva Brne i Slavko Aleksić nisu poslani od strane SRS-a. Međutim, Vojislav Šešelj ih je prepoznao kao komandante dobrovoljaca SRS-a na licu mesta. Pored toga, njihove jedinice su stavljene pod komandu VRS.

Sada ću rezimirati pravne i činjenične zaključke Veća u vezi sa zločinima koji se navode u Optužnici.

U vezi s uslovima primene člana 5 Statuta koji se odnosi na zločine protiv čovečnosti:

Većina članova Veća, uz izdvojeno mišljenje sudije Lattanzi, je zaključila da tužilaštvo nije dokazalo van razumne sumnje da je civilno nesrpsko stanovništvo bilo izloženo rasprostranjenom i sistematskom napadu u velikim delovima Hrvatske i Bosne i Hercegovine, konkretno u opštinama Vukovar, Zvornik, na širem području Sarajeva, i u opštinama Mostar i Nevesinje, tokom perioda na koji se odnosi Optužnica. Predočeni i razmotreni dokazi pokazuju da je postojao oružani sukob između protivničkih vojnih snaga, koje su obuhvatale civilne elemente.

Prema mišljenju većine članova Veća, tužilac sudijama nije jasno pokazao da su civili bili masovno na meti iako nisu učestvovali u borbama. Tužilac iznosi samo opšte tvrdnje koje ne odražavaju konkretne dokaze koji su sudijama predočeni. U tim okolnostima, većina ne može zanemariti argument odbrane - koji je u velikoj meri prisutan u nekim svedočenjima - da su civili bežali iz ratom zahvaćenih područja i sklanjali se u mesta u kojima su se nalazili pripadnici iste etničke ili verske grupe; da autobusi, obezbeđeni u tom kontekstu, nisu bili deo operacija prisilnog premeštanja stanovništva nego deo humanitarne pomoći pružene neborcima koji su bežali iz ratom zahvaćenih područja, u kojima se nisu više osećali bezbedno.

Što se tiče Vojvodine, većina članova Veća, uz izdvojeno mišljenje sudije Lattanzi, smatra da se ne radi o području oružanog sukoba. Većina sudija primećuje da tužilac nije uložio nikakav napor da im predoči, a još manje da ih uveri da je svakako postojao neksus između sukoba u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini. Tužilac nije izveo nijedan dokaz u vezi s uslovima u kojima su srpske izbeglice stigle iz Hrvatske, kako bi uspostavio taj neksus.

Većina članova Veća takođe ukazuje na druge nedostatke u pristupu tužilaštva. Većina članova Veća naročito uočava manjkavost dokaza koje je tužilac izveo kako bi pokazao da postoji veza između zlodela i odlaska civila iz određenih područja. Izveštaj Ewe Tabeau daje samo opšte podatke u vezi s odlascima tokom cele 1992. ne navodeći razlog koji je doveo do tih odlazaka. Isto tako, svedok VS-061 na čije se svedočenje tužilaštvo uveliko oslanja nije bio uverljiv. Više puta je bilo očigledno da greši i priznao je da je u njegovoj priči bilo ozbiljnih omaški i izmišljanja. Ta izmišljanja se tiču važnih stvari kao što je ubistvo jednog Hrvata, Mijata Štefanca, koje je svedok najpre prikazao kao delo koje je dovelo do bega Hrvata. Tokom unakrsnog ispitivanja, on je priznao da je to ubistvo bilo posledica ličnog sukoba u jednoj kafani, sukoba koji je imao tragičan ishod, i da su lica odgovorna za to ubistvo uhapšena i da im je suđeno.

Uopšte uzevši, većina članova Veća je konstatovala da se opisano zlostavljanje civila u Hrtkovcima, s obzirom na obim i *modus operandi* ne može smatrati rasprostranjenim ili sistematskim napadom usmerenim protiv civilnog stanovništva. Predočeni dokazi ni izdaleka ne pokazuju da se radilo o masovnom napadu na civilno hrvatsko stanovništvo, nego o delima čiji su motivi bili pre svega lične prirode i čiji je glavni pokretač bila potreba da se obezbedi smeštaj izbeglicama Srbima koji su ostali bez krova nad glavom.

Na kraju, većina članova Veća je konstatovala - ne zanemarujući naročito zabrinjavajući karakter govora koji je Vojislav Šešelj održao 6. maja, u kojem jasno poziva na proterivanje Hrvata, konkretno Hrvata koje je smatrao nelojalnima - da se ne navodi da je Vojislav Šešelj direktno učestvovao u razmeni kuća. Ti ugovori o razmenama su, međutim, prikazani kao glavno sredstvo za proterivanje Hrvata iz Hrtkovaca. Stoga tužilaštvo ne bi trebalo da zahteva direktnu odgovornost Vojislava Šešelja nego njegovu indirektnu odgovornost za dela progona. U svakom slučaju, većina članova Veća je konstatovala da ne postoje bitni pravni elementi za bilo kakvu krivičnu odgovornost za zločine protiv čovečnosti.

Shodno tome, većina članova Veća, uz izdvojeno mišljenje sudije Lattanzi, zaključuje da nisu ispunjeni uslovi za primenu člana 5 Statuta.

Kad je reč o uslovima za primenu člana 3 Statuta u vezi sa ratnim zločinima, Veće smatra da je utvrđeno: (i) postojanje oružanog sukoba u Hrvatskoj i u BiH u periodu na koji se odnosi Optužnica; (ii) da je moguće da su krivična dela koja se navode u Optužnici kao kršenja zakona i običaja ratovanja počinili pripadnici srpskih snaga u službi oružanog sukoba ili zbog tog sukoba.

Kad je reč o ratnim zločinima, Veće primećuje da mu je predložen određen broj dokaza o krivičnim delima koja se ne navode u Optužnici. S obzirom na pravo Vojislava Šešelja da bude informisan o optužbama protiv njega, Veće nije uzelo u obzir te dokaze.

Zatim, Veće je ocenilo da tužilac nije predložio dovoljno dokaza da bi se utvrdilo da su počinjena, između ostalih, sledeća krivična dela: ubistva na području Crne Rijeke; okrutno postupanje putem prisilnog rada zatočenika na poljoprivrednom dobru Ovčara; okrutno postupanje prema zatočenicima u skladištu Veleprometa; mučenje i okrutno postupanje prema zatočenicima u Sonjinoj kući, u kasarni u selu Semizovac i u vulkanizerskoj radionici na raskrsnici u Vogošći na području Sarajeva; kao i pljačka privatne imovine od strane srpskih snaga u opštini Nevesinje.

Većina članova veća je, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, ocenila da tužilac nije predložio dovoljno dokaza da bi se utvrdilo da su počinjena sledeća krivična dela: ubistvo nesrpskih zatočenika na brdu Žuč pokraj Sarajeva; mučenje i okrutno postupanje u Gerinoj klanici kod Zvornika; kao i pljačka javne ili privatne imovine grada i domova u Vukovaru.

Većina članova Veća, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, takođe ne smatra da je utvrđeno bezobzirno razaranje, ili pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom, gradova, sela i domova, kao ni hotimično uništavanje ustanova namenjenih religiji ili obrazovanju. Većina smatra da kontekst razaranja nije dovoljno naveden da bi bila moguća ocena koja bi uzela u obzir sve parametre na terenu.

Veće je utvrdilo da su počinjena određena krivična dela; ono će izneti spisak tih krivičnih dela pre nego što se izjasni o tome da li se ona mogu pripisati Vojislavu Šešelju:

- za opštinu Vukovar: ubistvo, mučenje i okrutno postupanje, uključujući i seksualno zlostavljanje zatočenika na skladištu Veleprometa i na poljoprivrednom dobru Ovčara.
- za opštinu Zvornik: ubistvo civila Muslimana tokom napada na Zvornik, u aprilu 1992; ubistvo, mučenje i okrutno postupanje prema zatočenicima Muslimanima na Ekonomiji, prema zatočenicima u Ciglani, prema zatočenicima u Domu kulture u Drinjači, prema zatočenicima u Tehničkoj školi u Karakaju, kao i prema zatočenicima u Domu kulture u Čelopeku; ubistvo velikog broja zatočenika nesrba u Gerinoj klanici; mučenje i okrutno postupanje prema zatočenicima u fabrici obuće Standard; kao i pljačka privatne imovine iz kuća u vlasništvu stanovnika Zvornika.
- za šire područje Sarajeva: ubistvo 17 civila Muslimana u selu Lješevo tokom jednog napada; mučenje i okrutno postupanje prema zatočenicima u skladištu Iskra u selu Podlugovi, i prema zatočenicima u Planjinoj kući; i pljačka domova Musulmana posle napada na selo Svrake.
- za opštinu Mostar: ubistvo civila nesrba na deponiji u Uborku, kao i u gradskoj mrtvačnici u Sutini; mučenje i okrutno postupanje prema zatočenicima u svlačionici

fudbalskog stadiona u Vrapčićima, i prema zatočenicima u Sutini; pljačka privatne imovine iz kuća u vlasništvu Muslimana stanovnika zaseoka Topla.

- za opštinu Nevesinje: ubistvo stanovnika sela Presjeka; ubistvo Muslimana u Brezi i u toplani u Kilavcima; ubistvo seljana zatočenih u školi u Zijemlju; mučenje i okrutno postupanje prema zatočenicima u toplani u Kilavcima, prema zatočenicima u školi u Zijemlju, i prema zatočenicima u zgradi SUP-a u Nevesinju.

Sada ću ukratko izneti zaključke veća u vezi s odgovornošću Vojislava Šešelja kojom se tereti u Optužnici.

Tužilaštvo Vojislavu Šešelju pripisuje odgovornost za fizičko počinjenje - ograničeno na krivična dela progona, deportacije i nehumanih dela (prisilno premeštanje) putem govora ; za počinjenje - u svojstvu saizvršioca putem učestvovanja u udruženom zločinačkom poduhvatu (ili UZP-u) ; za podsticanje i pomaganje i podržavanje.

Odgovornost kojom se tereti na osnovu zločinačkog poduhvata pretpostavlja pre svega utvrđivanje zločinačkog cilja. Ako taj cilj nije sam po sebi kriminalan, potrebno je da barem krivična dela počinjena radi njegovog ostvarenja budu suštinski deo tog cilja.

Većina članova Veća, uz neslaganje sudije Lattanzi, u pristupu tužilaštva vidi ceo niz neadekvatnosti i konfuznosti.

Prema tužilaštvu, projekat Velike Srbije koji zagovara Vojislav Šešelj sadrži element implicitne kriminalnosti koji proističe iz toga što je imo za cilj ujedinjenje «svih srpskih zemalja» u homogenu srpsku državu koja uključuje Srbiju, Crnu Goru, Makedoniju i znatne delove Hrvatske i BiH, što podrazumeva proterivanje ili prisilno premeštanje nesrpskog stanovništva. Većina je analizirala prihvaćene dokaze u vezi s tim kako bi utvrdila da li ta definicija odgovara zajedničkom zločinačkom planu.

Tužilac iznosi optužbu za stavljanje pod srpsku kontrolu ciljanih teritorija. To «stavljanje pod kontrolu» navodno je vršeno prema planu koji su karakterisali zajednički elementi, uključujući sledeće: (a) proglašenje velikih delova Hrvatske i BiH srpskim autonomnim oblastima i preuzimanje kontrole nad javnim ustanovama i lokalnim strukturama vlasti; (b) regrutovanje dobrovoljaca i koordinisanje delovanja JNA/VJ-a, MUP-a, TO-a i drugih formacija; (c) potajno naoružavanje srpskih civila; i (d) počinjenje zločina na terenu.

Većina smatra da tužilac predlaže veoma fragmentirano tumačenje kad je reč o događajima koji, po njegovom mišljenju, svedoče o zločinačkom planu stvaranja Velike Srbije odnosno entiteta bilo kojeg drugog ekvivalentnog naziva. Prikazujući uspostavljanje srpskih autonomnih oblasti u Hrvatskoj i BiH kao akte koji su deo zločinačkog plana stvaranja Velike Srbije, bez rasvetljavanja njihovog šireg konteksta, tj. otcepljenja i Hrvatske i BiH, u okviru kojih je do njih došlo, tužiočevo tumačenje u najboljem slučaju zamagljuje hronologiju događaja, a u najgorem slučaju ih iskrivljuje, s obzirom na dokaze predložene Veću, uglavnom upravo od strane tužioca.

Po mišljenju većine članova Veća, projekat Velike Srbije, kakav zagovara Vojislav Šešelj je *a priori* politički, a ne kriminalni cilj. Prema Vojislavu Šešelju, samo SRS je imao za cilj stvaranje Velike Srbije koja je trebalo da uključi sve Srbe, bilo da su pravoslavne, katoličke ili muslimanske vere. Čini se da tužilaštvo ne osporava izjave Vojislava Šešelja u vezi s njegovom idejom Velike Srbije. Uostalom, one potiču u velikoj meri iz dokumenata od pre početka postupka u ovom predmetu.

Čak i kad se uzmu u obzir stavovi Srba koji se smatraju diskriminatornim, naročito kad je reč o uspostavljanju njihovih lokalnih institucija u Hrvatskoj i BiH, dokazi uzeti u celini ne omogućavaju, po mišljenju većine, zaključak da je proglašenje autonomije srpskog naroda u Hrvatskoj i BiH rezultat kriminalne nakane.

Takođe, nije sporno da je Vojislav Šešelj bio vođen političkom strašću da se stvori Velika Srbija. Međutim, ništa ne ukazuje na zločinački cilj slanja dobrovoljaca. Postoji razumna mogućnost da je svrha slanja tih dobrovoljaca bila zaštita Srba.

Iz više dokaza proizlazi da regrutovanje i raspoređivanje dobrovoljaca od strane Vojislava Šešelja i njegove stranke, i saradnja u tom pogledu sa drugim srpskim snagama, uključujući JNA/VJ, MUP, TO, kao i s drugim paravojnim formacijama, ne predstavlja nezakonitu delatnost. Naprotiv, kontekst rata mogao mu je dati solidno opravdanje. Pravni propisi bivše Jugoslavije dopuštali su korišćenje dobrovoljaca. Oni su bili integrisani u sastav oružanih snaga SFRJ, uključujući JNA i TO. Veće takođe konstatuje da Vojislav Šešelj nije bio hijerarhijski nadređen dobrovoljcima na terenu.

Dokazi uzeti u celini idu u prilog tome da razlog za slanje dobrovoljaca nije bio činjenje zločina nego podrška ratnim naporima.

Ovim konstatacijama nipošto se ne žele umanjiti, a još manje prikriti zločini počinjeni na raznim mestima au Hrvatskoj i BiH, zločini u kojima su dobrovoljci ili deo dobrovoljaca koje je rasporedio Vojislav Šešelj možda učestvovali ili su s njima bili indirektno povezani. Većina samo konstatuje da se nije uverila da regrutovanje i potom i raspoređivanje tih dobrovoljaca podrazumeva da je Vojislav Šešelj znao za te zločine, da je za njih izdavao uputstva na terenu ili da ih je podržavao. Za te zločine ne može se, po mišljenju većine, smatrati da su suštinski element političkog plana Velike Srbije ili aktivnosti čiji cilj je bio da se zaštite Srbi.

Veću su predočeni brojni dokazi koji potvrđuju naoružavanje lokalnih Srba u Hrvatskoj i BiH. Međutim, dokazi takođe pokazuju da su se naoružavali i hrvatski i muslimanski civili. Ta opšta slika čini verodostojnom, po mišljenju većine, razumnu mogućnost da su se sve zaraćene strane pripremale za neminovna neprijateljstva kako bi sačuvale teritorije za koje su smatrale da im pripadaju, a ne da se radilo o jedinstvenim i jednostranim postupcima srpskih agresora koje je pokretao isključivo zločinački cilj proterivanja civila drugih nacionalnosti.

Odustvo dokaza u vezi s postojanjem zločinačkog plana je pravno gledano dovoljno da se odbaci navod o zločinačkom poduhvatu. Većina je, iako to nije bilo potrebno, takođe istražila pitanje identičnosti stavova navodnih članova zločinačkog plana, što je takođe sastojak koji je neophodan da se zaključi da je postojao UZP.

Tužilaštvo usredsređuje glavni deo svojih navoda na identičnost stavova Vojislava Šešelja i Miloševića, koji predstavlja JNA/VJ i srpski MUP; identičnost stavova Vojislava Šešelja i drugih članova povezanih s RS-om i VRS-om; i identičnost stavova Vojislava Šešelja i drugih paravojnih grupa, poput Arkanovih Tigrova.

Veće u presudi prenosi reči raznih protagonista u postupku u *predmetu Milošević*, za vreme svedočenja Vojislava Šešelja u tom predmetu. Iz tih reči se čini da su sudije u tom predmetu bile jednako zbunjene kao i većina u *predmetu Šešelj* u pogledu cilja navodne zločinačke nakane. Tužilac najpre kaže da Milošević nije delio ideologiju Velike Srbije. Zatim mu je ukazano na njegove ranije podneske iz kojih proizlazi da je pojam Velike Srbije u samoj srži njegove teorije. Tužilac je okolišao, menjajući nekoliko puta svoju verziju i pritom sve vreme odbijao da iskoristi vreme koje su mu sudije rado dale da pojasni svoj pristup, za koji je ocenjeno da je konfuzan.

Po mišljenju većine, ta konfuzija ne samo da nije rešena, već i mnogi dokazi pokazuju da je cilj dogovora bio odbrana Srba i tradicionalno srpskih teritorija ili očuvanje Jugoslavije, a ne počinjenje zločina koji se navode.

Prema tome, većina članova Veća je, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, zaključila da tužilac nije dokazao postojanje udruženog zločinačkog poduhvata.

Pored toga, većina članova Veća je, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, takođe zaključila da treba da se odbace optužbe za odgovornost Vojislava Šešelja za fizičko počinjenje krivičnih dela progona, pri čemu izvlači sve konsekvence iz svog zaključka da nisu ispunjeni potrebni uslovi za primenu člana 5 Statuta. Veće jednoglasno odbacuje optužbe za odgovornost Vojislava Šešelja za fizičko počinjenje deportacije i nehumanih dela (prisilno premeštanje) kao zločina protiv čovečnosti navedenih u Optužnici.

Sada ću ukratko izneti zaključke Veća u vezi s navodom tužilaštva koji se odnosi na podsticanje zločina koje se stavlja na teret Vojislavu Šešelju.

Pre svega, Veće je prihvatilo da širenje «nacionalističke» ideologije nije samo po sebi zločinačko. Međutim, Veće je procenilo da treba da analizira i okvalifikuje govore Vojislava Šešelja i potencijalni uticaj tih govora na počinioce krivičnih dela navedenih u Optužnici, i to u kontekstu.

Veće je ispitalo sadržinu i kontekst više govora koji se Vojislavu Šešelju stavljaju na teret, konkretno sledeće:

- (1) govor održan na putu za Vukovar 7. novembra 1991, u kom je Vojislav Šešelj, prema navodima, rekao: «Čitav taj prostor će uskoro biti očišćen od ustaša».
- (2) govor koji je Vojislav Šešelj održao u Vukovaru s 12. na 13. novembar 1991, u kom je, prema navodima, rekao: «Nijedan ustaša ne sme živ da izađe iz Vukovara» i «Ustaše, predajte se! Nema više potrebe da ginete».
- (3) govor održan u Malom Zvorniku u martu 1992, u kom je, prema navodima, pozvao svoju braću četnike da se osvete «balijama» i da ih potisnu prema istoku, daleko preko reke Drine.
- (4) i govor održan 6. maja 1992. u Hrtkovcima (Vojvodina), u kom je Vojislav Šešelj, prema navodima, između ostalog rekao da Hrvatima nema mesta u Hrtkovcima.

Veće je zaključilo da je Vojislav Šešelj zaista održao govor na putu za Vukovar i govor u Vukovaru. Međutim, većina Veća, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, nije moglo da odbaci razumnu mogućnost da su ti govori održani u kontekstu sukoba i da im je cilj bio da se podigne moral njegovih vojnika, a ne da ih pozove da nemaju milosti ni prema kome.

Pored toga, većina članova Veća je, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, zaključila da je Vojislav Šešelj zaista održao gore pomenuti govor u martu 1992. u Malom Zvorniku, iako je smatrala da precizne okolnosti u vezi s tim govorom nisu utvrđene.

Međutim, većina članova Veća, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, nije mogla da zaključi van svake razumne sumnje da je Vojislav Šešelj, time što je pozivao Srbe da «očiste» Bosnu od «pagana» ili od «balija», pozivao na «etničko čišćenje» nesrba iz Bosne. Većina zapravo smatra da dokazi koje je predočilo tužilaštvo nisu dovoljni da se isključi mogućnost, s obzirom na kontekst, da je Vojislav Šešelj tim pozivom pre učestvovao u ratnom naporu tako što je ohrabrivao srpske snage.

Većina članova Veća je, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, zaključila da su reči koje je Vojislav Šešelj izgovorio u svom govoru u Hrtkovcima predstavljale jasan poziv na

proterivanje ili na prisilno premeštanje Hrvata iz tog mesta. Međutim, većina članova Veća je, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, ocenila da tužilaštvo nije dokazalo da je taj govor doveo do odlaska Hrvata ili do kampanje progona koju navodi tužilaštvo.

Većina članova Veća je, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, zaključila da su druga dva govora, održana u srpskoj Skupštini 1. i 7. aprila 1992, predstavljala jasne pozive na proterivanje i prisilno premeštanje Hrvata.

U prvom govoru, održanom 1. aprila 1992 [izvor: dokazni predmet P75], prilikom diskusije o predlogu zakona o izbeglicama, Vojislav Šešelj je konkretno izjavio sledeće, citiram:

«Po istom onom pravu, po kome je TUDMAN proterivao Srbe. Mi genocidne radnje nećemo primenjivati, jer to nama, Srbima nije u krvi. Nećemo vas ubijati, razume se, ali ćemo vas lepo spakovati u kamione i vozove, pa se snalazite lepo u Zagrebu.» Kraj citata.

U drugom govoru, održanom 7. aprila 1992, ponovljene su u suštini iste reči.

Iako je tačno da po mišljenju Većine Veća, uz suprotno mišljenje sudije Antonettija, ti govori predstavljaju poziv na proterivanje, Većina Veća, ovaj put uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, smatra da te reči, budući da su izgovorene u okviru protivljenja zvaničnoj srpskoj politici, predstavljaju iskazivanje alternativnog političkog programa, koji nikada nije sproveden. Tužilaštvo nije ponudilo ništa da se oceni uticaj toga.

Odsustvo svakog merljivog uticaja, kombinovano sa činjenicom da pozivi srpskim vlastima da izvrše odmazdu nad Hrvatima sigurno nisu naišli na povoljan odjek, ne dozvoljava Većini da zaključi da je postojalo podsticanje na ratne zločine, čak ako se uzmu u obzir najžešći govori, konkretno govor u Hrtkovcima i govori u srpskoj Skupštini.

Prema tome, većina članova Veća je, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, zaključila da tužilaštvo nije dokazalo da je postojala uzročno-posledična veza između govora koje je Vojislav Šešelj održao 1. i 7. aprila 1992. i zločina počinjenih u aprilu 1992. u Mostaru, Zvorniku i na širem području Sarajeva, ili da bi se Vojislavu Šešelju mogli staviti na teret, čak posredno, zločini počinjeni u periodu od maja 1992. do septembra 1993. U tim okolnostima, Većina nije u mogućnosti da okvalifikuje govore Vojislava Šešelja od 1. i 7. aprila 1992. kao *actus reus* podsticanja.

Pored toga, Većina je odbacila navod tužilaštva o podsticanju zbog toga što Vojislav Šešelj, prema navodima, nije preduzeo mere protiv *šešeljevaca* koji su, prema navodima, učestvovali u zločinima nad nesrbima. Većina podseća da nije utvrđena nikakva *de jure* ili *de facto* hijerarhijska veza između Vojislava Šešelja i dobrovoljaca koji su učestvovali u krivičnim delima koja se navode u Optužnici. Prema tome, u odsustvu svake hijerarhijske veze koja bi Vojislava Šešelja činila odgovornim za postupanje dobrovoljaca ne može se zaključiti da je došlo do propusta da se kazni. Većina smatra da su dobrovoljci, što se tiče aktivnosti na terenu, bili podređeni vojnim vlastima.

Što se tiče navoda o odgovornosti Vojislava Šešelja po osnovu pomaganja i podržavanja, većina članova Veća ga, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, odbacuje, i pritom konkretno navodi da argumenti tužilaštva na kojima se taj navod zasniva imaju isti činjenični osnov kao i navodi tužilaštva o odgovornosti po osnovu UZP-a i podsticanja.

Sada ću pročitati dispozitiv:

Iz razloga koje sam upravo sažeto izneo, Veće:

- po tački 1 (progon kao zločin protiv čovječnosti): većinom, uz protivno mišljenje sudije Lattanzi, proglašava da optuženi nije kriv;
- po tački 4 (ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja): većinom, uz protivno mišljenje sudije Lattanzi, proglašava da optuženi nije kriv;
- po tački 8 (mučenje kao kršenje zakona i običaja ratovanja): većinom, uz protivno mišljenje sudije Lattanzi, proglašava da optuženi nije kriv;
- po tački 9 (okrutno postupanje kao kršenje zakona i običaja ratovanja): većinom, uz protivno mišljenje sudije Lattanzi, proglašava da optuženi nije kriv;
- po tački 10 (deportacija kao zločin protiv čovječnosti): većinom, uz protivno mišljenje sudije Lattanzi, proglašava da optuženi nije kriv;
- po tački 11 (nehumana dela (prisilno premeštanje) kao zločin protiv čovječnosti): većinom, uz protivno mišljenje sudije Lattanzi, proglašava da optuženi nije kriv;
- po tački 12 (bezobzirno razaranje gradova, naselja ili sela, ili pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom kao kršenje zakona i običaja ratovanja): većinom, uz protivno mišljenje sudije Lattanzi, proglašava da optuženi nije kriv;
- po tački 13 (uništavanje ili hotimično oštećivanje objekata namenjenih religiji ili obrazovanju kao kršenje zakona i običaja ratovanja): većinom, uz protivno mišljenje sudije Lattanzi, proglašava da optuženi nije kriv;
- po tački 14 (pljačkanje javne ili privatne imovine kao kršenje zakona i običaja ratovanja): jednoglasno proglašava da optuženi nije kriv.

Ovom oslobađajućom presudom po svih devet tačaka Optužnice, nalog za hapšenje koji je Žalbena veće izdalo 17. juna 2015. postaje bespredmetan. Prema tome, Vojislav Šešelj ne nakon izricanja ove presude slobodan čovek.

Sudija Antonetti prilaže saglasno mišljenje.

Sudija Niang prilaže izjavu.

Sudija Lattanzi prilaže delimično suprotno mišljenje.

***